

ZÁRÓDOLGOZAT

Holczer Balázs

Gyógy- és fűszernövények
felsőfokú szakképzés

Keszthely

2023.

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Georgikon Campus
Gyógy-és fűszernövények felsőoktatási szakképzés**

Fás szárú gyógynövények a Bazsi szőlőhegyen

Belső konzulens: dr. Bódis Judit Zsuzsanna
Egyetemi docens

Készítette: Holczer Balázs
HT3TQS
levelező tagozat

Intézet: Vadgazdálkodási és
Természetvédelmi Intézet

**Készthely
2023.**

„A fák nem olyan lények, amelyek csak úgy passzívan elszenvedik az emberi tevékenység által a globális klímában okozott változásokat. Ellenkezőleg, maguk is formálói a környezetüknek, és aktívan reagálnak a fenyegető veszélyekre. Hogy sikeresen alkalmazkodhassanak a változásokhoz, mindenekelőtt két dologra van szükségük: időre és nyugalomra.”
(Peter Wohlleben)

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS	1
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	3
2.1. A TÁTIKA-CSOPORT TERMÉSZETFÖLDRAJZI JELLEMZÉSE	3
2.1.1 Földrajzi elhelyezkedés és domborzat	3
2.1.2 Földtani adottságok.....	4
2.1.3 Talajtani adottságok.....	4
2.1.4 Vízrajz	4
2.1.4 Éghajlat.....	5
2.1.5 Növényzet	5
2.2 Bazsi és a bazsi szőlőhegy rövid bemutatása	6
2.3 A VIZSGÁLT FÁK BEMUTATÁSA.....	8
2.3.1 Közönséges mogyoró (<i>Corlyus avellana</i> L.).....	8
2.3.2 Közönséges dió (<i>Juglans regia</i> L.)	9
2.3.3 Hárs (<i>Tilia cordata</i> Mill.)	10
2.3.4 Fűzfa (<i>Salix alba</i> L.)	11
2.3.5 Szelídgesztenye (<i>Castanea sativa</i> Mill.)	12
2.3.6 Tölgy (<i>Quercus robur</i> L.)	13
2.3.7 Eperfa (<i>Morus alba</i> L.)	14
2.3.8 Alma (<i>Malus domestica</i> Borkh.)	15
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	17
3.1 A MINTATERÜLET BEMUTATÁSA	17
3.2 MÓDSZERTAN	18
3.2.1 Interjú a Bazsalma közösségi mozgalomról.....	18
3.2.2 Fás szárúak gyógyhatásának vizsgálata.....	19
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK.....	20
4.1 AZ ALMA FELHASZNÁLÁSA BAZSIBAN	20
4.2 GYÓGYHATÁSÚ FÁK A BAZSI HEGYEN	22
4.2.1 Közönséges mogyoró (<i>Corlyus avellana</i> L.).....	22
4.2.2 Közönséges dió (<i>Juglans regia</i> L.)	23
4.2.3 Hárs (<i>Tilia cordata</i> Mill.)	23
4.2.4 Fűzfa (<i>Salix alba</i> L.)	24
4.2.5 Szelídgesztenye (<i>Castanea sativa</i> Mill.)	25
4.2.6 Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i> L.)	26
4.2.7 Eperfa (<i>Morus alba</i> L.)	26
4.2.8 Alma (<i>Malus domestica</i> Borkh.)	27
5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	29
6. ÖSSZEFOGLALÁS	30
7. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	32
8. IRODALOMJEGYZÉK	33
9. ÁBRA JEGYZÉK	34

1. Bevezetés és célkitűzés

Nagyszüleim állattartásból, kertművelésből és szőlőtermesztésből éltek Bazsin. Nagyon sok almafájuk volt. A Bazsi alma messze földön híres volt, és még napjainkban is nagy népszerűségnek örvend. Szelídgesztenye fáik is hatalmasak voltak. A faluban sokan ezeknek a gyűjtéséből és értékesítéséből éltek. Gyerekként szinte nap mint nap jártunk át a szomszédos Sümegről. Sokszor gyalog jártunk a falusi házból, a szántóföldön és a fenyvesen keresztül vezetett az út a szőlőhegyre. Három testvéremmel és unokatestvéreimmel számos gyerekkori élményünk színhelye volt a szőlőhegy. Mindig nagyon szívesen jártam ide, csodáltam a természetet, a gyönyörű domborzatot, a sokszínű és lenyűgöző környezetet. Minden évszak más, és más szépséget rejtett magában. Be kell valljam, habár gyerekként nagyon szerettem a természetben lenni, a kerti munka akkor még nem okozott nekem túl nagy örömet. Az esetek többségében csak dolgozni jöttünk, kikapcsolódni szinte alig. Ma már nagyon hálás vagyok a nagyszüleimnek, szüleimnek, hogy észrevétlenül átadták nekem a földművelés és kertészkedés szeretetét, és a tudást, amit ma már én is gyakran kamatoztatok a saját kertemben. Ez az egyik érték, amit majd én is szeretnék továbbadni a gyermekeimnek. Szeretném, ha természetközeli gyerekkoruk lenne, és úgy nőnének fel, hogy értékelik a kert nyújtotta szépségeket és élményeket. Számomra ennél a környezetnél nincs alkalmasabb hely a kikapcsolódásra. Az érettségi után döntenem kellett, merre folytassam az utamat, mondanom sem kell, hogy nem a kertészkedés felé vettem az irányt. Műszaki iskolába iratkoztam, gépészmérnöki szakra jártam Pécsen. A 2008 környéki gazdasági válság hatásai után Londonban kötöttünk ki a párommal. Több évnyi külföldi munka után belefáradtunk a nagyvárosi életbe, és tizenöt év után úgy döntöttünk, hogy hazaköltözünk, méghozzá Bazsira. Vettünk egy házat a faluban, majd később megvettünk egy telket, ami régebben a nagyszüleimé volt. Az elmúlt pár évben mióta hazaköltöztünk nagyon sok olyan emberrel találkoztam, akinek fontos a természet és az egészséges életmód. Először találkoztam az erdőkert fogalmával. Elkezdtem utánajárni a témának és nagyon magával ragadott. Elolvastam a Fák titkos élete című könyvet és elhatároztam, hogy én is szeretnék egy erdőkertet ezen a területen. Időközben elkezdtem a gyógynövényes tanulmányaimat az egyetemen, ami által még inkább bensőséges lett a kapcsolatam a növényekkel.

A dolgozatban szeretném bemutatni a Bazsi alma történetét, az alma gyógyhatásait és az alma feldolgozásának lehetőségeit, valamint az erdőkert néhány leendő lakóját gyógyhatásaikkal együtt.

2. Irodalmi áttekintés

2.1. A Tátika-csoport természetföldrajzi jellemzése

2.1.1 Földrajzi elhelyezkedés és domborzat

Veszprém és Zala megyében található a Tátika csoport, a Keszthelyi-hegység északnyugati részénél. Mintegy 149 négyzetkilométer területen fekszik (1. ábra) a vulkáni kúpok, lávatakarók, gerincek és tanúhegyek alkotta vulkánecsoporthoz. Alacsony középhegységnek számít. Tengerszint feletti magassága átlagosan 350 méter. Domborzata formákban gazdag. Kőfolyások övezik a meredek vulkanikus kúpokat és tanúhegyeket. A laza pannóniai üledékből épült lejtők csuszamlásveszélyesek. Az átlagos relief 130-140 m/km², a legnagyobb értékek a vulkáni kúpok és tanúhegyek peremén fordulnak elő. A terület hasznosítása sokrétű. A kistáj 4,3%-a lakott terület, mintegy 639 ha. Szántó 23,9%, ami 3573,6 ha. Kert 3,3%, ez 499,4 ha-on terül el. Jelentős a szőlőtermesztés, 1071,5 ha-on van szőlő, ami mintegy 7,2%-a a kistájnak. A rétek, legelők 2085,7 ha területet foglalnak magukba. Erdővel borított részek 44,3%, ami 6607,1 ha, a maradék 3% pedig vízfelszín (Dövényi, 2010).

1. ábra Magyarország kistájai. Pirossal a Tátika-csoport (Forrás: Internet 1)

2.1.2 Földtani adottságok

A Dunántúli vulkanizmus egyik legrégebbi szakaszában 3,3-4,7 millió éves bazaltok jöttek létre. A felszíni vulkanizmus hiányában a bazalt leginkább kis mélységben hűlt ki. A kőzettani felépítésből kifolyólag leginkább hasznosítható építési nyersanyagok; bazalt, bazalttufa, hólyagos bazalt és pannóniai homok. Uzsán ma is bányásszák a bazaltot. Intenzív talajerózió jellemzi a mezőgazdasági, elsősorban szőlőhasznosítású lejtőket. Uzsán Magyarország egyik legnagyobb kőbányájában bányásszák a bazaltot (Dövényi, 2010).

2.1.3 Talajtani adottságok

A magasabb részeken erdős talaj a jellemző. 22%-os a vályog mechanikai összetételű barna erdőtalajok részaránya. Vízgazdálkodási tulajdonságaik nagyon jók. VI. talajminőségi kategóriába tartoznak. A Tátika és a Vágott-hegy bazaltját vályog mechanikai összetételű, de az erózió következtében lepusztult barnaföldek takarják. Vízgazdálkodásuk szélsőséges, termékenységi besorolásuk VIII. talajminőségi kategória. Erősen erodált foltok is vannak a nagy relatív reliefű felszíneken. Itt általában szőlő található. Zalaszántó környékén periglaciális üledékeken is képződtek barnaföldek. Ezek a VII. talajminőségű kategóriába tartoznak (Dövényi, 2010).

2.1.4 Vízrajz

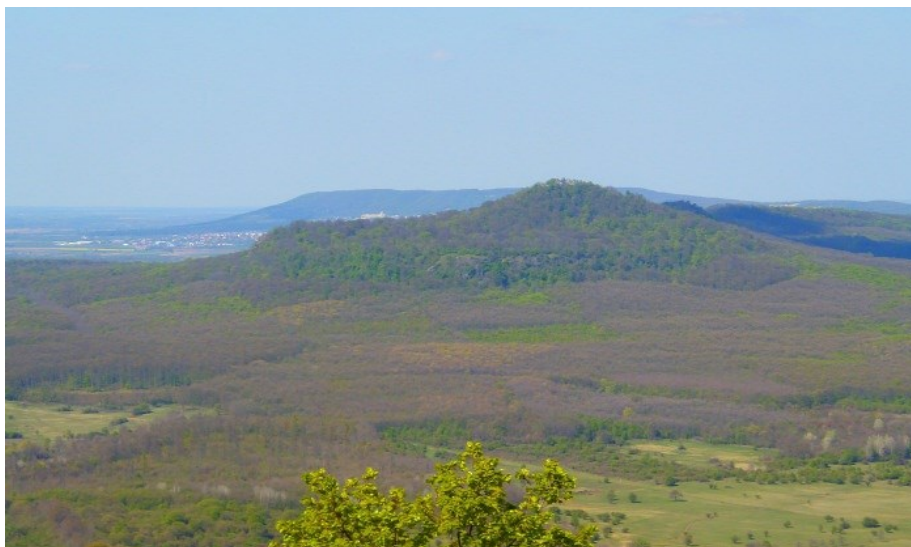
Északi felét a Felső-Marcal bal parti mellékvizei; Déli részét a Felső-Gyöngyös és mellékvizei hálózzák be, délkeleten érinti a Lesence-patak jobb oldalát is. A területnek mérsékelt vízfeleslege van. A kis vízfolyásokról mért adatok nincsenek, de Gyöngyös árvízi hozama eléri a körülbelül 30 m³/s-ot, a Lesence-pataké 33 m³/s-ot, a Vindornya-csatornáé pedig a 10 m³/s-ot. A vízhozam szerint változik a vízminőség. A táj kis tavai a vindornyaszőlői Vad-tó (0,5 ha) és a Várvölgyi-tó (4,3 ha) természetes eredetűek. A Zalaszántói-tározó már jelentősebb (5,7 ha) (Dövényi, 2010).

2.1.4 Éghajlat

A kistájnak mérsékeltén hűvös-mérsékeltén nedves az éghajlata. Évente 1980-2000 órát süt a nap átlagosan. Nyáron 780 óra napsütés jut ide télen pedig 200. Az évi középhőmérséklet 9,8-10,2 °C közé esik viszont a magasabb részeken egy picit elmarad ettől. A vegetációs időszak hőmérséklete 15,8-16,5 °C átlagosan. Április 5-10. körül a napi középhőmérséklet már 10 °C feletti és ez 192-196 napon keresztül tart az alacsonyabb részeken, míg a magaslatokon 190 napon keresztül tart. Április 15-17. és október 25-27. között a hőmérséklet nem csökken fagypontra alá. A nyári abszolút hőmérsékleti maximumok sokévi átlaga 33,5 °C, a magasabban fekvő területeken 33 °C. Télen mínusz 15 és 16 °C közé esik a minimum. A csapadék 670-720 mm évente, nyáron 400-430 mm esik. Télen a hó 35-40 napig borítja a területet a magaslatokon ez a szám 40 fölötti, vastagsága 20-25 cm. A szél általában észak felől fúj de ezt a domborzati viszonyok jelentősen módosítják. Éghajlata kedvez az erdőgazdálkodásnak és mezőgazdaságnak (Dövényi, 2010).

2.1.5 Növényzet

Eredetileg a tájat üde erdők borítanák. Ezek mára csak hegyes, dombos vidékeken jellemzők. A magasabb részeken bükk, fényben gazdagabb és bükkal elegyes gyertyánok és tölgyek alkotnak erdős részeket. Az alacsonyabb részeken gyertyán és kocsányos tölgy alkothatta az erdőket. Ezek helyén manapság elegyetlen gyertyános és kocsányos tölgyesek állnak. A fényben gazdag tölgyesek a meredekebb délies oldalakon jellemzők (2. ábra).

2. ábra A Tátika látképe az erdőkkel (forrás: Internet 2)

A táj keleti felén mészkérülő tölgyesek is előfordulnak. Az alacsony részeket egykor borító erdőknek mára szinte semmi nyoma nem maradt. helyükön szántók, parlagok, gyepes mocsaras részek találhatók. A Tátikán korábban vár volt, ebből kifolyólag erdőtlen volt, később visszaerdősödött. A kőbányászat ma is nagy veszélyt jelent. Üde erdei fajok uralják a természetes növényzetet (szagos müge - *Galium odoratum*, бүккшас - *Carex pilosa*, medvehagyma - *Allium ursinum*, olocsáncsillaghúr – *Stellaria holostea*, sárgaárvacssalán- *Lamium galeobdolon*). A Tátika sziklalakó fajai a nagylevelű és fekete madárbers – *Cotoneaster tomentosus*, *C. niger*, nyugati pikkelypáfrány – *Asplenium ceterach*, sziklaiternye – *Aurinia saxatilis*. A fényigényes száraztűrő fajok (bablevelű varjúháj – *Sedum maximum*, sátoros margitvirág – *Tanacetum corymbosum*, nagyzezerjófű – *Dictamnus albus*) ritkák. A kistáj gyakori özönfajai a bálványfa (*Ailanthus altissima*), aranyvessző-fajok (*Solidago* spp.) és az akác (*Robinia pseudoacacia*) (Dövényi, 2010).

2.2 Bazsi és a bazsi szőlőhegy rövid bemutatása

Bazsit 1248-ban említi először okleveles forrás. A török uralom alatt elnéptelenedett majd később újra benépesült. A sümegi út mentén egy emléktáblát állítottak mert itt tekintett vissza szülőföldjére Berzsenyi Dániel (3. ábra). Ezen a helyen írta a Búcsúzás Kemenes-aljától című költeményét. A település ezen kívül Simon István Kossuth-díjas költő emlékét őrzi, szülőháza a leggyakrabban felkeresett emlékhely Bazsiban.

3. ábra Berzsenyi Dániel emléktábla (forrás: Internet 3)

A tizennyolc éves koráig szülőföldjén nevelkedő költőben nagy nyomokat hagyott a család, a környezet és az akkor még zalai táj (Boda, 2001).

Bazsi a Keszthelyi-hegység déli részén fekszik a Tátika lábánál, Zala és Veszprém vármegyék találkozásánál. Domsági-hegyvidéki átmenet jellemző rá, mérsékelten nedves klímájú. 348 méter magasságból a Bükk-tető felől Sümeg felé lejt. A déli oldalról erdő határolja. Az 1700-as évek és 1800-as évek katonai térképei szerint erdő vette körül szinte teljesen. Kőfejtők működtek a Bazsi felett található erdőben és egy még napjainkban is üzemel. Egy, nem üzemelő kőfejtő a bányaudvarával és tóval különleges tájképi kincset képvisel. A településtől nyugati irányban van a szőlőhegy (4. ábra). Jelenleg funkcióváltás van a szőlőhegyen, mert a zöldség és gyümölcs termesztése nagyon lecsökkent. A szőlőskertek nagyobb része művelés alatt van. Sok gyümölcsös előregedett. A szőlőhegy sajátossága a tömördek mennyiségű idősebb szelídgesztenyefa (*Castanea sativa*), amelyek sajnos egyre inkább pusztulnak a gesztenyevész miatt. Rengeteg présház és pince található itt, van olyan, amelyik lakóépületként működik. A sík területeken szántóföldi művelés jellemző, táji értékeket pár kisebb erősáv és néhány jegenyenyár sor alkot (Internet 1).

Az 1900-as években a szőlőhegyen nagyon sokan éltek. Apai nagyszüleimnek is volt egy nagy szőlőbirtokuk itt.

4. ábra Múhold fotó az 1950 évekből Bazsiról és a szőlőhegyről (utóbbi piros keretben)
(forrás: Bazsi polgármesteri hivatal)

Egy 1950-es évekbeli műholdfotó szemlélteti, hogy mekkora élet volt akkor a szőlőhegyen (4. ábra). Látható, hogy a település majdnem háromszorosa a szőlőhegy területe.

2.3 A vizsgált fák bemutatása

2.3.1 Közöséges mogyoró (*Corlyus avellana* L.)

A nyírfélék (*Betulaceae*) családjába tartozó mogyoró fajok cserjék vagy fák. A „mogyoróbokor” elnevezés ezért nem minden faj esetében helytálló. Erdőszegélyekben, vágásokban gyakori, kertekben is ültetett egylaki cserje vagy kisebb fa. Lomblevelei széles visszás-tojásdadok, kétszeresen fűrészes szélűek. Porzós barkái februárban-márciusban nyílnak. Termése tojásdad makk, amit bögreszerű, szabálytalanul tagolt kupacs vesz körül (5. ábra).

5. ábra Vadon kelt mogyoró (forrás: saját kép)

Nagyon ízletes, de a táplálkozásban csak kis mennyiségben szereplő héjas gyümölcs. (Dános 2006; Nagy 2008)

Drog: levele (*Corlyli folium*), kérge (*Corlyli cortex*) és termése (*Nux coryli avellane*)

Hatóanyag: flavonoidok, szterolok, klorogénsav, termése ásványi anyagban gazdag (vas, mész, foszfor) (Dános 2006; Nagy 2008).

2.3.2 Közönséges dió (*Juglans regia* L.)

A Balkánról eredeztetik, nemesített fajait kiskertekben telepítik. Értékes magja miatt termesztik általában, de a bútortiparban is közkedvelt. Törzse és ágai szürkések. Parája hosszanti irányban fel van repedezve. A lomblevelei keresztben átellenesek, 5-9 levélkéből páratlanul szárnyasan összetettek. A levélkék rövid nyelűek, tojásdadok épek; szétdörzsölve erős aromás illatúak. Egyivarú virágai közül a porzósok tömött és lehajló barkában csoportosulnak, A termés ovális vagy gömbölyű csonthéjas dió. Hazánkban az egyetlen olyan héjas, amivel belföldi igényeinket kielégítjük és még külföldre is juttatunk belőle. Az egyike azon növényeknek, aminek a legtöbb részét felhasználjuk (Dános 2006; Nagy 2008; 6. ábra).

Drog: lomblevél (*Juglandis folium*), húsos termésfal (*Juglandis nucis pericarpium*), csonthéjban belüli közfal (*Juglandis nucis dissepimentum*),

Hatóanyag: naftokinon származék (juglon), 5% cersav, galluszsav, ellagsav, inozit, kevés illóolaj, hidrojuglon glikozidát, juglon aglukon. Magva sok telítetlen zsírsavat tartalmaz (Dános 2006; Nagy 2008).

6. ábra Vadon kelt dió (forrás: saját kép)

2.3.3 Hárs (*Tilia cordata* Mill.)

A hársak szép koronájú, illatos virágú fái a parkoknak, tereknek, ligeteknek. Szinte mindenhol megtalálhatóak. . Drogértékük alapján két csoportot különböztetünk, az egyik az ipari, a másik az orvosi hársfavirágot szolgáltatja. Az orvosi hársfavirágot a kislevelű hárs (*Tilia cordata* Mill.) és a nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos* Scop.) szolgáltatja. Az iparit az ezüst vagy molyhos levelű (*Tilia tomentosa* Moench). A kis- és nagylevelű hársak virágzatait akár össze is lehet keverni, de ezüst hársfavirág még nyomokban sem kerülhet hozzá, különben csak az ezüsthárs árán értékesíthető. A hársak nagyon nagytermetű, hosszú életű fák. Több száz évig is élhetnek, akár 30-35 méter magasra is megnőhetnek. Termése augusztusban, szeptemberben érik. Lombja ősszel barnássárga színű. Jó mézelo, virágából kiváló tea készíthető (Dános 2006; Nagy 2008; 7. ábra).

Drog: virág (*Tiliae flos*), levél drog (*Tiliae folium*)

Hatóanyag: flavonoidok (kvercetin, tilirozid), kevés illóolaj, nyálka, cserzőanyag (Dános 2006; Nagy 2008).

7. ábra Hárs levél és termés (forrás: Internet 4)

2.3.4 Fűzfa (*Salix alba* L.)

A fűzek sok tagból álló csoportjából a fehér fűz (*Salix alba* L.) és a kenderfűz (*Salix viminalis*) amelyeket gyógyhatásuk miatt alkalmaznak. A régies neveik az ezüstös fűz és kosárfonó fűz. Az ezüsthűz 30 m magasra is megnőhet. Törzse nyúlánk, szabálytalanul hajlott. Kérge barnásszürke, hosszan repedezett. Koronája megnyúlt, kúp alakú, ágai felállók. A vesszők vékonyak, zöldesbarnák, sárgák vagy pirosak. A rügyecskék a vesszővel azonos színűek általában. Levelei szórt állásúak, keskeny lándzsásak 5-10 cm hosszúak, közepén a legszélesebbek. Kétlaki, porzós és termős füzerei lazák, lekonyulók, kocsányosak. Termése apró, kopasz, világosbarna tok (Dános 2006; Nagy 2008; 8. ábra).

Drog: kéreg (*Salicis cortex*)

Hatóanyag: fenolglikozidok (szalicin), cseranyagok, flavonoidok (Dános 2006; Nagy 2008).

8. ábra Fűzfa csemete (forrás: saját kép)

2.3.5 Szelídgesztenye (*Castanea sativa* Mill.)

Európában egy gesztenyefaj található a kilenc világszerte ismert közül, ami a *Castanea sativa*. Ez elsőrendű fává növő faj. Éghajlati szempontból a gesztenyetermesztés feltételei hazánkban nagyon kedvezőek. Magyarországon őshonos, de értékes fája miatt majdnem teljesen kipusztították. Leginkább a nyugati határszáron Sopron és Kőszeg, a Dél-Dunántúlon Pécs, északon Visegrád, valamint Tokaj környékén fordul elő. Nagy számban van jelen a Bazsi szőlőhegyen és környékén is. Olajban és fehérjében jóval szegényebb, mint a többi héjas gyümölcs. Minden gesztenyefaj egylaki, inkább a rovarok porozzák be, mint a szél. A fák elsősorban saját pollenjüktől termékenyülnek meg. Levele keskeny-lándzsás vagy hosszúkas, egyenletesen szálkás, fogas szélű, alul molyhos, ritkábban kopasz. A porzós barkák nagyon vékonyak, tíz-tizenkét centiméter hosszúak. A termősek két-hármasával állnak együtt. Termése tövises kupacs, általában kettő magterméssel a közepén (Szentiványi 1976; Dános 2006; Nagy 2008; 9. ábra).

Drog: levél (*Castanea folium*),

Hatóanyag: cseranyagok, flavonoidkeverék, inozit, pektin (Dános 2006; Nagy 2008).

9. ábra Vadon kelt szelídgesztenye (forrás: saját kép)

2.3.6 Tölgy (*Quercus robur* L.)

A *Quercus* nemzetségből a kocsányos tölgy (*Quercus robur* L.) és a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea* L.) tartozik a gyógyhatású fák közé. Elterjedési területük Európa mérsékelt égövi része. Nagyon sokfelé megtalálhatók, Észak-Amerika és Ázsia nyugati részén éppúgy, mint Közép- és Dél- Amerika, valamint Ázsia trópusi vidékein is. Hazánkban mindenhol megtalálható. A lombfák 40% a tölgy adja Magyarországon. A kocsányos tölgy leggyakoribb állományalkotó fái a sík részeknek. Humuszos üde talajt szeret, az ártereken érzi igazán jól magát. A kocsánytalan tölgy a dombos és hegyes területen jellemző faj. A tölgyek növekedése fiatal korban igen lassú, évente alig nőnek 15 centimétert. Gyökerüket fejlesztik elsősorban fiatalon. A későbbiekben a növekedés gyorsul, évi 30-50 centiméter is lehet, ami 60-70 éves koráig tart. Később mérséklődik, de akár 120-150 évig is növekszik. 30-60 éves korukban fordulnak termőre. Bőséges tölgytermés hat-nyolc évente fordul elő (Dános 2006; Nagy 2008; 10. ábra).

Drog: tölgyfakéreg (*Quercus cortex*), kupacs nélküli makktermés (*Quercus glandes*), héj nélküli pörkölt makk (*Quercus semen tostum*)

Hatóanyag: cseranyag, ezek oxidációs termékei (flobafének, leukoantocianinok), adsztringens (Dános 2006; Nagy 2008).

10. ábra Tölgyfa lombozat (forrás: saját kép)

2.3.7 Eperfa (*Morus alba* L.)

Magyarországon köztermesztésben a fehér eperfát (*Morus alba* L.) találjuk, ritkábban a fekete eperfát (*Morus nigra* L.). Iránban honos kétlaki fafaj. Falusi udvarokba, utak szegélyére nálunk is évszázadok óta telepítik. A fehér eperfa az Alföldön eperfa, a Dunántúlon viszont szederfa néven ismert. A fekete eperfát nevezik savanyú eperfának is. Az édes gyümölcsű fehér eperfának nagyon gyakoriak a fekete termésű változatai, ezért is használják a savanyú jelzőt a valódi fekete eperfára. Hazánkban eleinte a fekete eperfát termesztették gyümölcse miatt az írásos emlékek szerint a 15. században. A fehér eperfa termesztése nálunk is a selyemhernyó-tenyésztés meghonosítása miatt lett népszerű. Az eperfa a talajjal szemben nem igényes, de elsősorban a laza talajokat szereti. Hazánkban mindenhol megél. Szórt állású nyeles lomblevelű tojásdadok, mélyen szíves vállúak, karéjostól osztottig tagoltak, szélük egyenetlenül fűrész- vagy csipkés. Virágai egyivarúak, négytagúak, barkavirágzatba csoportosulnak. A női virágoknál a lepellevelék elhúsosodnak és a valódi makk terméseket magukba zárva álterméseket hoznak létre (Dános 2006; Jeszenszky 1972 ;11. ábra).

Drog: levele (*Mori nigri folium*), termése (*Mori nigri fructus*)

Hatóanyag: a levélben biogén aminok és amidok, savak-sók, vitaminok; a termésben cukrok, pektin, antocianinok vannak (Dános 2006; Jeszenszky 1972).

11. ábra Eperfa (forrás: saját kép)

2.3.8 Alma (*Malus domestica* Borkh.)

A rózsafélék családjába tartozó növénynemzetség. Az alma a legnagyobb mennyiségben termelt és fogyasztott gyümölcsünk. A lakossági almafogyasztás 28-30 kg/fő évente. Nem szezonális gyümölcs, nyolc-tíz hónapig áll a lakosság részére. Sok almafaj különböző módszerekkel májusig tárolható. Értékes néptáplálkozási gyümölcs. Táplálkozás-élettani szempontból jelentős az alma rost-, sav-, vitamin- és ásványianyag-tartalma, illetve a gyümölcs beltartalmi értékeinek finomszerkezete. A termesztett, nemes alma eredete ismeretlen. A fajták kialakulásában számos európai, ázsiai és amerikai faj játszott szerepet. A világon nagy géncentrumok, termesztési körzetek alakultak ki. Bazsiban is létrehozták a Bazsalma Egyesületet, ami tizenkettő őshonos almafajtát őriz. Létrehoztak egy ültetvényt 120 darab almafával (Nagy 2008; 12. ábra).

Drog: termése (*mali fructus*)

Hatóanyag: almasav, tartarinsav, borostyánkősav, citromsav, vitaminok, ásványi anyagok (Nagy 2008).

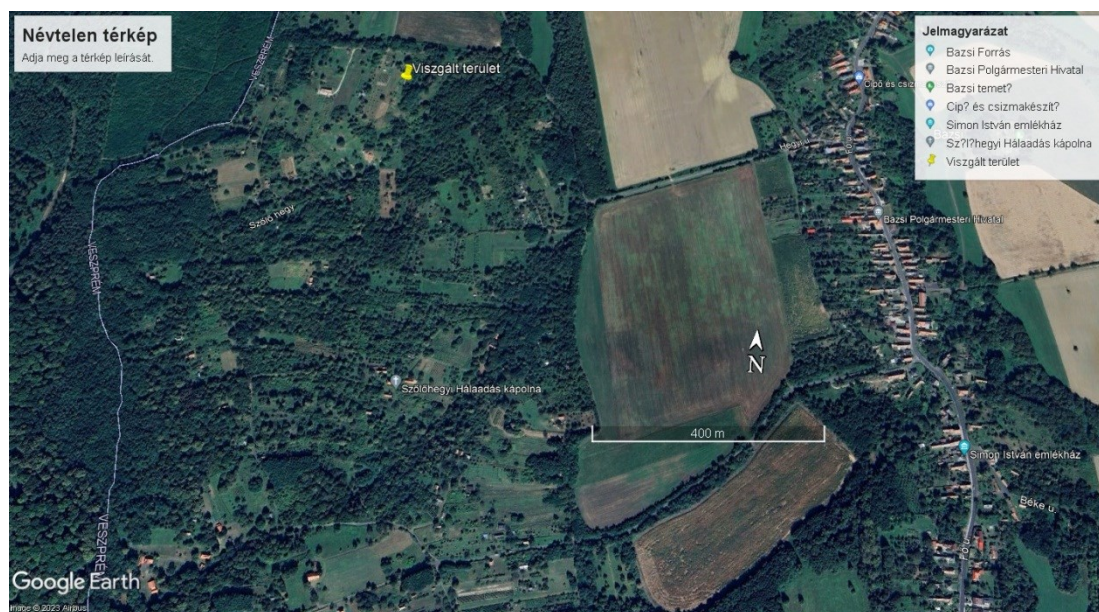

12. ábra Bazsi gyümölcsfa génbank (forrás: Internet 5)

3. Anyag és módszer

3.1 A mintaterület bemutatása

A Bazsi szőlőhegy északi részénél található a terület, amit vizsgáltam (13. ábra).

13. ábra A vizsgált terület sárga gombostűvel jelölve (forrás: Google Earth)

A mintegy 7000 m²-es terület egy kis szelete a Bazsi szőlőhegynek. Egyik fele ahol található egy présház is, közös családi örökség. Korábban a másik fele is a családi birtok része volt, de több tulajdonosváltás történt, végül visszavásároltuk. Megtalálhatóak itt a Bazsi szőlőhegy jellemző fafajai, többek között szelídgesztenye, hárs, dió. A terület nagy részén szőlő volt egy kis veteményessel és gyümölcsössel. Jelenleg a szőlőből már csak egy kis rész maradt. Gyümölcsfák, fűzfák és őshonos almafajták vannak ültetve. A visszavásárolt terület nem volt művelve az elmúlt húsz évben. Az előző tulajdonosa teljesen elhanyagolta így a természet vette át rajta az uralmat. A rajta lévő szőlőt teljesen benőtte a növényzet (14. ábra).

14. ábra A vizsgált terület közelről (forrás: Google Earth)

3.2 Módszertan

3.2.1 Interjú a Bazsalma közösségi mozgalomról

Interjút készítettem Szentés László Bazsi polgármesterével a létrehozott helyi Bazsalma Vidékfejlesztési Egyesület elnökével a létrehozott gyümölcsfeldolgozó üzemmel kapcsolatban.

Interjúm kérdései:

1. Hogyan emlékszik a gyerekkorából a Bazsi almára?
2. Honnan jött a gondolat az egyesület létrehozására?
3. Mi alapján mérték fel, hogy melyik fajták azok, amiket érdemes megmenteni?
4. Milyen anyagi források álltak rendelkezésre?
5. Hogyan sikerült létrehozni a megfelelő mennyiségű csemetét?
6. Milyen módszerrel hozták létre a csemetéket?
7. Az emberek érdeklődését hogyan próbálták a gyümölcsstermesztés irányába terelni?
8. Mit csinálnak a sok gyümölccsel?
9. Honnan kapta a gyümölcsfeldolgozó létrehozásának az ötletét?
10. Hogyan működött ez a gyümölcsfeldolgozó?

11. Jelenleg mekkora kapacitású a feldolgozó?

3.2.2 Fás szárúak gyógyhatásának vizsgálata

Terepbejárást tartottam a telken 2023 májusban, illetve egész évben és fotókat készítettem a növényekről, beleértve az elvadultabb részt is. Kiválasztottam azt a nyolc fás szárú fajt, melyek esetében megvizsgáltam, hogy a spontán erdősült területen milyen számban és hogyan tudtak elterjedni, szaporodni és amelyeknek a drogját, hatóanyagait, illetve a felhasználási lehetőségüket is feltártam. A gyógyhatások felderítésében nagyon nagy segítségemre volt Nagy Jenő (2008) Kultúrnövényeink gyógyhatása című kötete, illetve Dános Béla (2006) Farmakobotanika című könyve. Számos könyvben leírt gyógyhatást és felhasználást összehasonítottam. Többek között Szalai Miklós (1991) Halimbai füveskönyv; Rápóti Jenő, Romváry Vilmos (1977) Gyógyító növények; Bernáth Jenő, Németh Éva (2007) Gyógy és Fűszernövények gyűjtése, termesztése és felhasználása című könyveket.

4. Eredmények és értékelésük

4.1 Az alma felhasználása Bazsiban

A Bazsalma közösségi mozgalommal kapcsolatosan készített interjúm alapján a következő dolgokat tudtam meg Bazsi polgármesterétől:

Hogyan emlékszik a gyerekkorából a Bazsi almára?

A Bazsi alma az mindig híres volt, és könnyen eladható. Az egyik londoni világkiállításon is részt vett a gyümölcs. Az 1900-as évek elején még maga Erzsébet királyné is kóstolta. Volt Bazsiban egy nagy felvásárló hely, ahova szekérszámban juttatták be a gyümölcsöt értékesítésre. Itt csomagolták és rakták teherautóra, amivel sokszor egyből a reptérre vitték.

Honnan jött a gondolat az egyesület létrehozására?

Érzelmi alapon született az ötlet a közösségi mozgalommal kapcsolatosan. Édesapámnak volt az ideája, hogy sok értékes tájfajtát szaporított. Amikor sétált a környéken és látott egy értékes gyümölcsfát akkor arról szedett oltóvesszőt vagy szemzésre alkalmas oltó anyagot és a megfelelő időszakban tovább szaporította. Akkoriban erre a tevékenységre nem figyeltem fel, apám halála után ártértektem a dolgokat. Ezt a gondolatot, illetve tevékenységet alapul véve indítottuk el a projektet.

Mi alapján mérték fel, hogy melyik fajták azok, amiket érdemes megmenteni?

A helyi lakosok között egy kérdőíves felmérést végeztünk, hogy az udvarukban lévő almafák, illetve értékes gyümölcsfák közül melyek azok, amelyet értékesnek tartanak és úgy gondolják, hogy érdemes lehet a megőrzésre.

Milyen anyagi források álltak rendelkezésre?

Egy Leader pályázati forrás segítségével próbálkoztunk, ami az alulról jövő kezdeményezéseket karolja fel. Beadtuk a pályázatot egy gyümölcsfa génbank megvalósítására, pontosabban egy helyi tájfajták gyűjteményének megvalósítására, mert a génbankhoz szakember kell, ennek hiányában nem lehet génbanknak nevezni. Ezzel a pályázattal sikerült némi pénzhez jutni, aminek a segítségével sikerült első körben 3500 facsemetét kiosztani a helyi lakosok között ingyen és bérmentve.

Hogyan sikerült létrehozni a megfelelő mennyiségű csemetét?

Hosszas keresgélés és kapcsolatfelvételt követően, egy orosházi kertészmérnök segítségével sikerült megvalósítani a programot. Egy hatalmas faiskolája van és már több generáció óta ebből élnek. Nagyon tetszett neki az ötlet és nem üzleti alapon kezelte, hanem szívügyének tartotta. Ami azért volt fontos, mert az önkormányzatnak nem sok pénze volt erre. Önköltségi árral valósította meg.

Milyen módszerrel hozták létre a csemetéket?

Néhány emberrel a felmérést követően, akiknek szintén tetszett ez az ötlet, illetve az önkormányzati dolgozók segítségével felkerekedtünk. Ez augusztus közepe lehetett, amikor szemzésre alkalmas rügyeket gyűjtöttünk. Körbejártuk a hegyet, felkerestük azokat a gyümölcsfákat, amiket feltérképeztünk és ezekről gyűjtöttük a szaporítóanyagot. Majd az előbb említett orosházi úriember jutatta el Orosházára és a dolgozóival beszemezték majd egyéves korukban kerültek vissza Bazsira a csemeték.

Az emberek érdeklődését hogyan próbálták a gyümölcsstermesztés irányába terelni?

Felmérést végeztünk, hogy ki az, aki ebben a programban az egyesületünk partnere kíván lenni, amivel a gyümölcsstermesztési hagyományok újraélesztését célozzunk meg. Számtalan szemléletformáló rendezvényt szerveztünk, ahol gyakorlati bemutatókat tartottunk. Így kialakult egy együttműködő partneri hálózat a lakosság és az egyesület illetve az egyesület tagsága között. Közel száz partnerre tettünk szert a programjaink, bemutatóink során.

Mit csinálnak a sok gyümölcsrel?

A következő lépcső az volt, amikor szintén egy Leader forrásnak köszönhetően egy úgynevezett közösségi gyümölcsfeldolgozót hoztunk létre, ami nem azonos a jelenlegivel. Sokkal kisebb kapacitású kezdetleges feldolgozó volt.

Honnan kapta a gyümölcsfeldolgozó létrehozásának az ötletét?

Egy ausztriai tanulmányúton ugrott be nekem ez az elképzelés, erre Magyarországon nem nagyon volt példa. Nagyon sokat jártam Ausztriába vidékfejlesztést tanulni, és egy Graz környéki településen ráakadtam egy gyümölcsmalomra. Ez nem egészen így működött, mint a miénk, de a lényege az volt, hogy a helyi gazdák ötven éve közösen építettek egy épületet, amibe egy gyümölcsfeldolgozó sor került. Ott nem a pasztörözésen volt a hangsúly, mert ott inkább az almabor készítés a népszerű. Nagyszerű ötletnek tartottam, hogy egy ilyen közösség egy ilyen közös infrastruktúrát hoz létre. Az volt a cél, hogyha ez a kis gyümölcsfeldolgozó elkészül, tovább tudjuk ösztönözni ezeknek a hagyományoknak az újraélesztését.

Hogyan működött ez a gyümölcsfeldolgozó?

A partnereinkre és a szomszédos falukra kiterjesztve baráti családi alapon közösen igénybe tudták venni ezt a közösségi infrastruktúrát. Ez a kis kapacitású gyümölcsfeldolgozó tökéletes volt arra a célra, hogy valaki behozza a két-három mázsa almáját és a barátaival vagy a családjával pár óra alatt feldolgozza és üvegpalackba zárja, mert a környezetvédelem érdekében azt preferáltuk.

Jelenleg mekkora kapacitású a feldolgozó?

Időközben eljutottunk oda, hogy egy sokkal nagyobb kapacitású gyümölcsfeldolgozó áll rendelkezésre. Körül belül húsz-harmincmillió technológia áll a lakosok rendelkezésére. Ami már nem alkalmas arra, hogy beessen valaki, és azt birtokba vegye. Részben szolgáltatnunk kell, és úgy kell biztosítani ezt a lehetőséget a lakosságnak a közfoglalkoztatás segítségével. Sajnos, vagy hála istennek a közfoglalkoztatás is eljutott arra a szintre, hogy a munkaerő száma jelentősen leesett. Mára nyögvenyelős ennek a kisüzemnek a működtetése. Tavaly is dolgoztunk fel gyümölcsöt, de már nem olyan mennyiségben ahogyan én azt szeretném.

4.2 Gyógyhatású fák a Bazsi hegyen

4.2.1 Közönséges mogyoró (*Corlyus avellana* L.)

A mogyorók a telken magról keltek, kilenc darabot találtam belőlük, ebből szeretnék párat meghagyni eredeti állapotban, és ültettem pár darabot kertészetből vásárolva. A mogyoró termése számomra nagyon kedvelt gyümölcs, a fájából a későbbiekben szerszámnyelet tervezek készíteni, de addig gyógyhatása miatt kívánom használni. Levelét (*Coryli folium*) megszáritva teaként használható, izzasztó, vizelethajtó, bélhurutot megszüntető hatása miatt. Külsőleg toroköblítőként, aranyeres bántalmak ellen ülőfürdőként. Kérgét (*Coryli cortex*) szintén használható ülőfürdőként aranyérbántalmak ellen és bélhurut elleni teának (Rápóti-Romváry 1977).

4.2.2 Közönséges dió (*Juglans regia* L.)

A telken megtalálható diók száma nagyon sok, több mint húsz. Vannak idősebb példányok is, amik már nálam is idősebbek. Mivel a diófának szinte minden részét lehet hasznosítani és nagyon ízletes ételek és sütemények készíthetők belőle, így én is meg szeretnék hagyni belőle többet is. Levélzetének egy részét le lehet szedni akkor, amikor a termések fele nagyságukat már elérték. Gondosan kell szedni a leveleket úgy, hogy a terméseket és a faágakat megóvjuk. A levelet megszáritva (15. ábra) lehet használni teaként gyomor-bélhurut, magas vérnyomás, bélférges ellen, illetve vértisztítónak, étvágyjavítónak is. Külsőleg forrázatát bőrkiütések, kelések, fagyások borogatására, ülőfürdőként aranyérbántalmak ellen. Borogatóként szemgyulladás és hályogképződés ellen is alkalmazható. A likőripar is használja alapanyagként. A diótermés húsos burokját, a diókopácsot szüretkor össze kell gyűjteni, és vékony rétegben akár napra kiterítve szárítani. Főzetét belsőleg izzadás, gyomor és bélhurut, valamint étvágytalanság ellen használják. Barna fapácot, és olívaolajban kifőzve pedig hajkenőcsöt is készítenek belőle (Rápóti-Romváry 1977).

15. ábra Száritott diófalevél (forrás: Internet 6)

4.2.3 Hárs (*Tilia cordata* Mill.)

Hársból nem sokat találtam, mindössze két példányt a telek szélén. Szeretném megőrizni őket, hogy szép nagy fákká cseperedjenek. Amikor itt volt az ideje, nagymamámmal sok virágját gyűjtöttük a hársnak a szőlőhegyen. Teája (16. ábra) a kamillavirág után a legnépszerűbb szer,

meghűléseknél izzasztásra, köhögéscsillapításra, idegerősítőnek. Enyhe nyugtató hatású. Vértisztításra és szívműködés serkentésére is használható. Külsőleg bőrápoló kozmetikai szernek, toroköblítőnek, fürdőnek. Sokaknak a hársfavirágtea üdítőitalként is szolgál, mint ahogyan mi is fogyasztottuk gyerekkoromban. A hársak fájából készült szenet porítva fogporokhoz, sebgyógyító és bőrbajok elleni hintőporokhoz is lehet adni (Rápóti-Romváry 1977; Bernáth-Németh 2007).

16. ábra Hársfavirág tea (forrás: Internet 7)

4.2.4 Fűzfa (*Salix alba* L.)

Fűzfát vadon nőve nem találtam, viszont négyet ültettem a telekre a gyógyhatása, illetve a látványa miatt, ami nagyon magával ragadó számomra. A kéreg (17. ábra) főzetét belső vérzések, bélhurut, reuma, ízületi bántalmak, gyomorhurut, hólyaggyulladás és láz ellen isszuk. Külsőleg aranyeres bántalmak ellen, illetve fagyott testrészek kezelésére használhatjuk (Rápóti-Romváry 1977).

17. ábra Fűzfa kéreg drog (forrás: Internet 8)

4.2.5 Szelídesztenye (*Castanea sativa* Mill.)

Szelídesztenyéből négy fiatalabbat találtam, viszont valamelyik nagyon közel van egymáshoz. Mivel hatalmasra nő, így át kell ültetni. Van egy hatalmas példány, amiről sajnos nem tudni a korát, de amikor gyerek voltam, már akkor is óriási volt. Leveléből (18. ábra) készült teáját asztma, számarköhögés és hörghurut ellen fogyasztjuk. Termését reszelve hasmenés elleni szerként is használhatjuk (Nagy 2008).

18. ábra Szelídesztenye szárított levél (forrás: Internet 9)

4.2.6 Kocsányos tölgy (*Quercus robur* L.)

Tölgyfából három van a területen, ami már természetesebb, több mint tíz éves. A fiatalabb ágakról lefejtett kéreg (19. ábra) főzete belsőleg hasmenés, gyomor és bélvérzés ellen használatos. Külsőleg fagyásos, gyulladásos vagy izzasztó testrészek öblögetésére és borogatására használják. Aranyeres bántalmak esetében is használják, ülőfürdőként. A fák makktermését régen, pörköelve makk-kávéként fogyasztották, erősítő hatása miatt angolkóros gyerekekkel is itatták. Napenkénti fogyasztásával az öregkor krónikus bélhurut bántalmai lényegesen csökkenthetők. Megfelelő előkészítés után tölgymakkból lisztet is készítettek, és ez manapság újra az érdeklődés középpontjába kezd kerülni (Rápóti-Romváry 1977; Babai és munkatársai. 2013).

19. ábra Tölgyfa kéreg (forrás: Internet 10)

4.2.7 Eperfa (*Morus alba* L.)

Eperfából nagyon sok található ezen a területen. Van fiatal és idősebb is. Az elszaporodásából ítélve nagyon szereti ezt a környéket. Van egy rész ahol szinte egy eperfa erdő alakult ki. Levele (20. ábra), gyökere, kérge cukorbetegre jó hatású. Leveléből élvezeti tea, terméséből szörp is készíthető. Vércukorszint-csökkentő teakeverékek alkotórésze. Termése és szörpje enyhe hashajtó, indifferens festék (Szalai 1991).

20. ábra Eperfa levéldrog (Forrás: Internet 11)

4.2.8 Alma (*Malus domestica* Borkh.)

Almafa vadon nem nőtt a területen. Én ültettem hatot, de a későbbiek folyamán növelni szeretném a számukat. Bazzin az alma aranyat ér. Az alma hozzásegít a nyugodt alváshoz, ha közvetlenül lefekvés előtt megeszünk egyet. Az almahéj tea idegnyugtató. Aki asztmatikus panaszokban szenved, egyen meg minden nap egy almát. Termését, (21. ábra) és gyümölcshéját vérszegénység és hasmenés ellen, láz, légcsőhurut, máj és vesebetegségek esetében használják. Vértisztító élvezeti tea. Gyökérkérgé lázcsillapító Nem utolsó sorban pedig nagyon finom tápláló étel. (Nagy 2008; Szalai 1991).

21. ábra. Alma gyümölcs (forrás: saját fotó)

5. Következtetések, javaslatok

Úgy gondolom, hogy a helyi gyümölcsfajták megőrzése nagyon fontos, nemcsak számunkra, de gyermekeink, unokáink számára is. A gyümölcsös telepítése a tájfajták megóvása céljából, nagyon praktikus megoldás, ráadásul nagyon jó lehetőségeket kínál egy természetközeli közösség kialakítására.

Feleségemmel gyakran járunk sétálni a Bazsi szőlőhegyen, bejártuk már többször az egészet. Imádjuk a csendet, az erdőt, a madarakat, és az erdő lakóit. Sétáink során megfigyeltem hogyan növekszik az erdő ott, ahol az ember magára hagyta a természetet és összehasonlítottam azzal, ahol szorgosan munkálkodik. Az utóbbi esetben igen szegényes a növényvilág, főleg ha még be is füvesítik a területet. Azon a pár tucat fán, növényen kívül nincs más, csak fű. A sorsára hagyott területeken a természet erői munkálkodnak, és bár ez ma sokak számára visszataszító és kiábrándító, gyógynövényes szemmel viszont maga a Kánaán, sok-sok gyógynövény található ezeken a területeken. A fajták sokszínűsége megszámlálhatatlan, nem beszélve arról, hogy itt a növények teljesen magukra vannak utalva. Nem siet az ember a segítségükre, mikor egy gombabetegség támadja meg őket, vagy amikor aszály fenyeget, de a gyomelnyomás terén sem számíthatnak másra. Maguknak kell túlélniük minden fenyegetést. Milyen érdekes, hogy sikerrel fel is veszik a harcot. Persze itt is van sok, ami elpusztul, de átadja a helyét egy másiknak, ami erősebb lesz és ellenállóbb. Ezeknek a növényeknek a beltartalmi értéke sokkal jobb lesz, mint az ember által termesztett példányoknak, továbbá teljes mértékben vegyszermentesek.

Elképzelésem szerint kifejezetten jó irányt mutat a fiataloknak a gyümölcsös telepítése, mind közösségépítés, mind az egészségmegőrzés szempontjából. Mindazonáltal az általam preferált közösségépítő kert az inkább egy erdőkert, természetesen tele olyan gyümölcsfákkal, amik mentesülnek a permetszerek használatától, ezáltal beltartalmi értékük is kimagasló.

6. Összefoglalás

Fiatal koromban nem túl nagy kedvvel dolgoztam a veteményesben a szüleimmel. Nem volt sok választásom, azt kellett csinálnom, amit mondtak. Rendszeresen jártunk a szomszédos Bazsiba a családi szőlős kertbe. Nem igazán értettem, hogy miért volt szükség annyi borra. Gyerekként nem fogtam fel, hogy a nagyszülőknek, szülőknek ez komoly bevételi forrás volt. Csak felnőtt fejjel értettem meg a lényegét gyümölcs és szőlőtermesztésnek. Ma már hálás vagyok a sok tudásért, amit akkoriban tudtom nélkül átadtak nekem.

Mintaterületem a Tátika-csoport kistájba tartozó Bazsi településen található, ennek szőlőhegyén vizsgálódtam. A vizsgált terület egyik fele gondozott, szépen karban van tartva, a másik fele pedig egy elvadult, beerdősülő terület, ami körülbelül húsz éve nem volt művelve. Interjút készítettem Bazsi polgármesterével, egyben a Bazsalma egyesület elnökével az egyesület létrejöttéről, és tevékenységével kapcsolatban. Ez egy olyan mozgalom, aminek a célja a gyümölcsstermesztés újraélesztése és a helyi lakosok közösségépítése volt.

A polgármesterrel készített interjú során betekintést nyerhetünk egy kis közösség történetébe, ami nagyon jó irányt mutat. Egyre inkább szükség van ilyen kis társulások létrehozására, és az összefogásra egy természetesebb környezetben. A régi időkben az almának nagyon nagy hagyománya volt Bazsiban. Sok család gyümölcsstermesztésből és értékesítésből élt. Az alma, mint gyümölcs nem csupán élvezeti cikk, hanem számos gyógyhatással rendelkezik és rendkívül jó hatása van az emésztésre. Természetesen ez elmondható szinte minden gyümölcstről.

A mintaterületként szolgáló birtokon talált fák igen sok gyógyhatással rendelkeznek. Megannyi betegség megelőzésére és gyógyítására lehet őket használni. Kis túlzással, ha bármi baja van az embernek, csak eljön erre a kis területre és talál magának gyógynövényt. Azon a részen, ami nem volt művelve a vizsgált fákon túl még számos gyógynövény található.

Az alábbi gyümölcsfajokkal foglalkoztam részletesen: közönséges mogyoró, közönséges dió, hárs, fehér fűz, szelídgesztenye, kocsányos tölgy, fehér eper, alma. A vizsgált fajok különböző mértékben vannak elterjedve. Van, amiből csak pár darabot találtam és van, amiből nagyon sokat. Azért választottam a fás szárúakat, mert az erdő és a fák nagyon kedvesek számomra. Úgy gondolom, hogy a helyi gyümölcsfajták megőrzése nagyon fontos, nemcsak számunkra, de gyermekeink, unokáink számára is. A gyümölcsös telepítése a tájfajta megóvása céljából,

nagyon praktikus megoldás, ráadásul nagyon jó lehetőségeket kínál egy természetközeli közösség kialakítására. Az alma egy olyan gyümölcs, aminek számos jótékony hatása van az emberi szervezetre és nagyon élvezhető. Azt is fontosnak tartom, hogy vegyszermentes és egészséges gyümölcsöt tudjak a gyermekeimnek, családomnak az asztalára tenni. Ezért fontosnak tartom egy olyan kert létrehozását, ami ellenáll a betegségeknek. Természetesen ez azért nem olyan egyszerű, de számomra nincs ennél fontosabb, úgyhogy nap, mint nap forgatom a szakirodalmakat annak érdekében, hogy ez létrejöhessen.

7. Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani dr. Bódis Juditnak, konzulensemnek, aki nagyon sokat segített, és a növények iránti lenyűgöző odafigyelése óriási benyomást tett rám. Köszönöm édesanyámnak a kitartását. Feleségemnek és családomnak, hogy tolerálták a távollétemet a dolgozat írása közben. Csoporttársaimnak köszönöm, hogy egy nagyon jó csapat tagja lehettem. Végül, de nem utolsó sorban köszönöm a Keszthelyi Georgikon Karnak ezt a két évet, amit itt tölthettem. Életem egyik legszebb időszaka volt ez.

8. Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

- Dövényi Z. (2010): Magyarország kistájainak katasztere. Magyar Tudományos akadémia Budapest, o. 533-535
- Rápóti J., Romváry V. (1977): Gyógyító növények. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1987 o. 118,154,169,221,270
- Boda L. (2001): A Kis-Balaton és a Keszthelyi-hegység. B.K.L Kiadó, Szombathely
- Dános B. (2006): Farmakobotanika. Semmelweis Kiadó, Budapest 2006 o. 67, 69, 73, 141, 143, 149
- Nagy J. (2008): Kultúrnövényeink gyógyhatása. Mezőgazda Kiadó, Budapest, o. 86, 92, 116,117, 128,129
- Jeszenszy Á. (1972): Az eperfa, Akadémiai nyomda, Budapest, o.15, 16, 56
- Szalai M. (1991): Halimbai füveskönyv. Mezőgazdasági Kiadó és Planétás Kft közös kiadása Debrecen, o. 15, 27
- Babai D., Cúcz B., Dénes A., Molnár Zs., Papp N. (2013): Ehető, vadon termő növények és felhasználásuk a Kárpát-medencében élő magyarok körében néprajzi és etnobotanikai kutatások. Janus Pannonius Múzeum, Pécs, o. 6-7
- Szentiványi P. (1976): Dió, Mandula, Mogyoró, Gesztenye Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, o. 278
- Bernáth J. – Németh É. (2007): Gyógy és Fűszernövények gyűjtése, termesztése és felhasználása. Mezőgazda Kiadó, Budapest, o.87

Felhasznált internetes források

Internet 1: https://bazsi.hu/helytortenet/bazsi_tortenete/ (2023.10.24.)

9. Ábra jegyzék

1. ábra Internet1: <https://novenyzetiterkep.hu/node/400#T> (2023.10.24.)
2. ábra Internet2: <https://kirandulo.reblog.hu/konnyu-tura-pazar-panorama-erdei-nyugalom--tatika-var> (2023.10.24.)
3. ábra Internet3: <https://www.utazzitthon.hu/latnivalo/bazsi/berzsenyi-daniel-emkektabl-23532> (2023.10.24.)
4. ábra Műhold fotó az 1950 évekből Bazsíról és a szőlőhegyről (utóbbi piros keretben) (forrás: Bazsi polgármesteri hivatal 2023.10.28)
5. ábra Vadon kelt mogyoró (forrás: saját kép 2023.10.10)
6. ábra Vadon kelt dió (forrás: saját kép 2023.10.10)
7. ábra Internet 4: <http://karkusfaiskola.hu/kinalat/hars> (2023.10.24.)
8. ábra Fűzfa csemete (forrás: saját kép 2023.10.10)
9. ábra Vadon kelt szelídgesztenye (forrás: saját kép 2023.10.10)
10. ábra Tölgyfa lombozat (forrás: saját kép 2023.10.10)
11. ábra Eperfa (forrás: saját kép 2023.10.10)
12. ábra Internet 5: <https://bazsi.hu/szervezetek/bazsalma/> (2023.10.24.)
13. ábra A vizsgált terület sárga gombostűvel jelölve (forrás: Google Earth 2023.10.20)
14. ábra A vizsgált terület közléről (forrás: Google Earth 2023.10.20)
15. ábra Internet 6: <https://www.zoldpolc.hu/szaritott-diofa-level-100g-6252> (2023.10.24.)
16. ábra Internet 7: <https://teanagyker.hu/webaruhaz/harsfavirag-tea/> (2023.10.24.)
17. ábra Internet 8: <https://www.flickr.com/photos/digitplantimages/4321227535> (2023.10.24.)
18. ábra Internet 9: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Castaneae1.JPG> (2023.10.24.)
19. ábra Internet 10: <https://florasense.hu/termeszetes-fustoles/novenyi-szaritmanyok/tolgyfakereg-20-g> (2023.10.24.)
20. ábra Internet 11: <https://heavenuts.hu/termek/feher-eperfa-level-tea-100g/> (2023.10.24.)
21. ábra. Alma gyümölcs (forrás: saját fotó 2023.11.02)

NYILATKOZAT

a záródolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Holczer Balázs
A Hallgató Neptun kódja: HT3TQS
A dolgozat címe: Fás szárú gyógynövények a Bazsi szőlőhegyen
A megjelenés éve: 2023.
A konzulens intézetének neve: Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Természetvédelmi Biológiai tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Keszthely, 2023. év november hó 10. nap

Hallgató aláírása

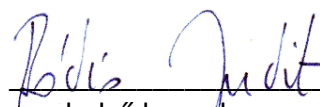
NYILATKOZAT

Holczer Balázs (név) (hallgató Neptun azonosítója: HT3TQS) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/ szakdolgozatot/ diplomadolgozatot/ portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Keszthely, 2023. 11. 11.

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.